

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ
TÜRKMER

2025 / Mart Ayı Türk Dünyası Gündemi

 turkmer.sakarya.edu.tr

Türk Devletleri Teşkilatı - Azerbaycan - Kazakistan - Özbekistan -
Kırgızistan - KKTC - Macaristan - Türkmenistan

Azerbaycan Cumhuriyeti

Mart Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

Iğdır-Nahçıvan Hattı'ndan Doğal Gaz Akışı Başladı

5 Mart'ta yayınlanan habere göre yıllık 500 milyon metreküp gaz taşıma kapasitesine sahip hat, tamamlandığında 500 bin nüfuslu Nahçıvan'ın doğal gaz ihtiyacını karşılayacak.

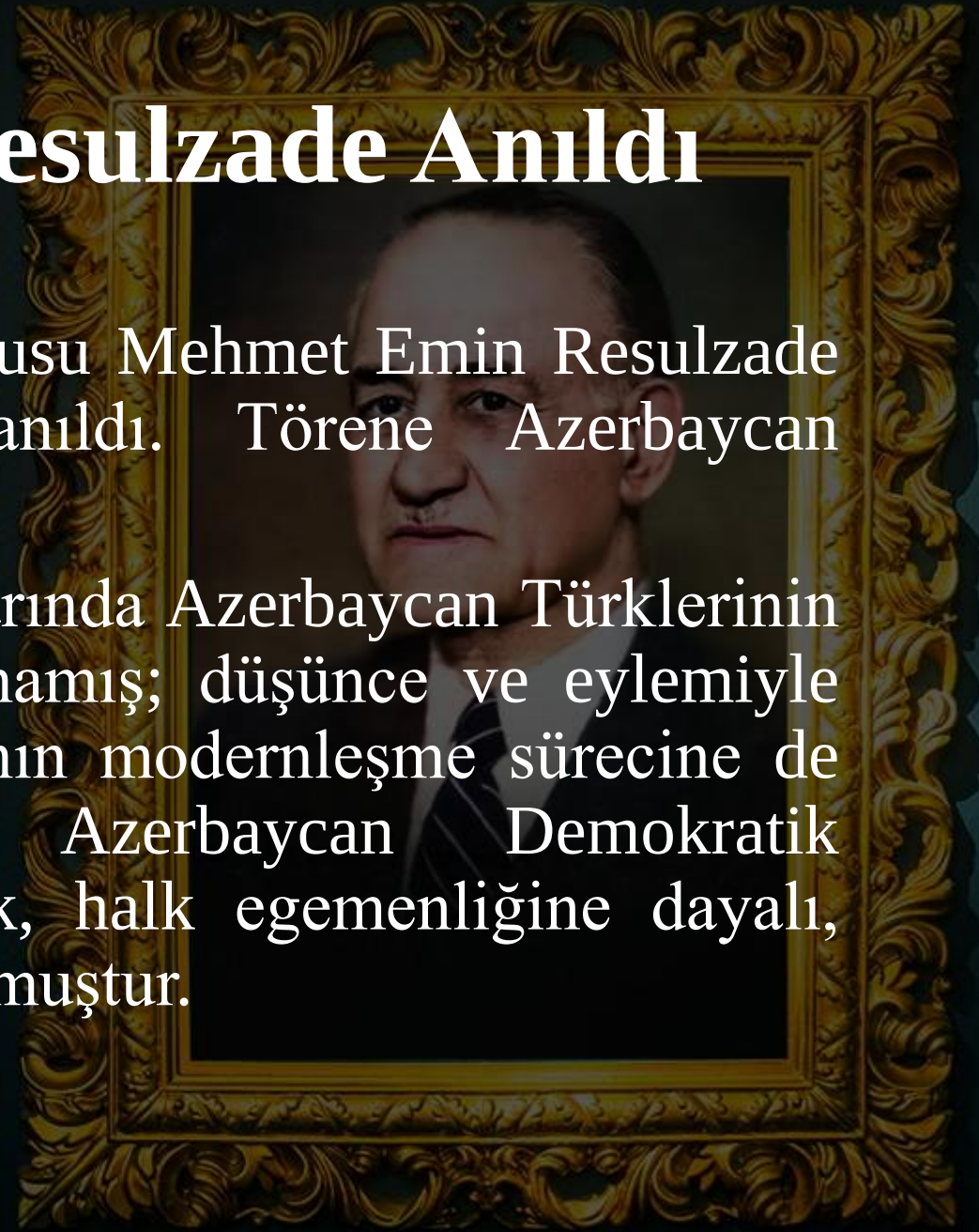
Türkiye bölümü 85 kilometre uzunluğunda olan Iğdır-Nahçıvan Doğal Gaz Boru Hattı'nın temeli 25 Eylül 2023'te atılmıştı.

Vefatının 70.Yılında Resulzade Anıldı

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin resmi kurucusu Mehmet Emin Resulzade 6 Mart'ta Bakü'de resmi törenle anıldı. Törene Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev katıldı.

Mehmet Emin Resulzade, 20. yüzyıl başlarında Azerbaycan Türklerinin siyasal uyanışında belirleyici bir rol oynamış; düşünce ve eylemiyle sadece Azerbaycan değil, Türk Dünyasının modernleşme sürecine de yön vermiştir. 1918'de kurulan Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin liderlerinden biri olarak, halk egemenliğine dayalı, çoğulcu ve laik bir devlet anlayışını savunmuştur.

Azerbaycan Filistin'de 600 Öğrenci Kapasiteli Okul İnşa Edeceğini Açıkladı

Azerbaycan Dışışleri Bakanlığından yapılan açıklamaya göre Ceyhun Bayramov 9 Mart'ta Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinde düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Olağanüstü Dışışleri Bakanları Konseyi Toplantısı'nda konuştu.

Bayramov, Filistinli 15 öğrenciye "Haydar Aliyev Uluslararası Eğitim Bursu" verileceğini, ayrıca Azerbaycan'ın Nablus'ta 600 öğrenci kapasiteli okul inşa etme taahhüdünde bulunduğunu ifade etti.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev: Fransa Ermenistan'ı yeni bir savaşa sürüklüyor

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev 13 Mart'ta Bakü'de düzenlenen 12. Küresel Bakü Forumu'nun açılışında yaptığı konuşmada, ülkesinin Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Taraflar Konferansı'na (COP29) ev sahipliği yapmasına karşı bazı Batı ülkelerinden yapılan karalama kampanyalarından bahsetti.

Washington Post, New York Times, Politico, Newsweek, Associated Press gibi "yalan haber yayımlayan" kaynakların ABD Dışışleri Bakanlığının talimatıyla Azerbaycan karşıtı yayınlar yaptığı değerlendirmesinde bulunan Aliyev, yine Le Monde ve Figaro gibi basın kuruluşlarının da Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un talimatıyla Azerbaycan karşıtı yayınlar yaptığını kaydetti.

Aliyev, Ermenistan'ın yeni silahlar edindiğini belirterek, "Bu durum, onların yeni savaşa hazırlandığını gösteriyor. Peki, onları tekrar savaşa kim sürüklüyor? Fransa ve Fransa Cumhurbaşkanı." dedi.

Aliyev, Azerbaycan'ın D-8'e Üyeliğini Onayladı

Azerbaycan Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamaya göre, Aliyev 15 Mart'ta Azerbaycan'ın D-8 Teşkilatına üyeliğinin onaylanmasına ilişkin kararnameyi imzaladı.

Mısır'ın başkenti Kahire'de 19 Aralık 2024'te düzenlenen D-8 Teşkilatı 11. Zirve Toplantısı'nda Azerbaycan teşkilata oybirliğiyle üye olarak kabul edilmişti.

D-8 Organization for Economic Cooperation

Ermenistan Ordusu Azerbaycan Mevzilerine 3 Kez Ateş Açtı

Azerbaycan Savunma Bakanlığı'ndan 17 Mart'ta yapılan açıklamalarda, Azerbaycan mevzilerine, Gorus ilinin Dıg köyündeki Ermenistan mevzilerinden 16 Mart'ta yerel saatle 09.45, Hazinevar köyündeki mevzilerden de yerel saatle 18.35 sularında ateş açıldığı belirtildi.

Bakanlık ayrıca Gorus ilinin Burun köyü istikametindeki Ermenistan mevzilerinden 20.10'dan 20.45'e kadar Azerbaycan mevzilerinin hedef alındığı bilgisini paylaştı.

Kazakistan Cumhuriyeti

Mart Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

Türkistan'a Özel Statü Verildi

Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev 3 Mart'ta Türkistan şehrine özel statü verilmesine dair olan kanunu imzaladı. 15 Mart'ta yürürlüğe girecek olan kanuna göre; şehirde bulunan tarihsel yapılar uluslararası, ulusal ve yerel öneme göre sınıflandırılacak ve Türkistan'ın sembolü olan Hoca Ahmet Yesevi Türbesi "uluslararası önemdeki anıt" olarak özenle korunmaya devam edecek.

Kazakistan ve AB 3 Milyon Euroluk Anlaşma İmzaladı

Kazakistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Murat Nurtleu ve Avrupa Komisyonunun Uluslararası İş Birliğinden Sorumlu Üyesi Josef Sikela ile 13 Mart'ta Astana'da bir araya geldi. Bu toplantıda ulaştırma-lojistik ve kritik ham maddelerin başta olduğu projeler hakkında görüşmeler yapıldı.

Toplantı sonunda ise Avrupa Yatırım Bankası Kazakistan Kalkınma Bankasına 200 milyon euro tutarında kredi garantisine ilişkin anlaşmayla birlikte, Avrupa Birliği (AB) ile Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası arasında Kazakistan ve Orta Asya'da bulunan kritik ham maddeler alanında 3 milyon euro miktarında projelerin geliştirilmesine yönelik sözleşme imzalandı.

Kazakistan'da Nevruz Bayramı

23 Mart tarihinde yayınlanan habere göre, Kazakistan'da Nevruz Bayramı kutlamaları gerçekleşti. Kazak topraklarındaki ilk Nevruz kutlamalarının, İskitler (Sakalar) tarafından başlatıldığı biliniyor. Sovyetler Birliği (SSCB) zamanında yasaklanan bayram 15 Mart 1991'de Nevruz'un devlet bayramı kabul edilmesiyle tekrar kutlanmaya başlamıştır.

Türk Dünyasının yeni yılı olarak kabul edilen bu bayram Kazakistan'da ulusun büyük bayramı adıyla da kutlanmaktadır.

Kazakistan ve Çin Arasında Resmi Temaslar

Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, 26 Mart'ta Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi Uluslararası İrtibat Dairesi Başkanı ile bir görüşme gerçekleştirdi.

Görüşmede ikili ilişkilerin istikrarlı bir şekilde geliştiği bildirildi. Tokayev ülkesinin "Tek Çin" politikasına bağlı olduğunu doğrulayarak "Bugün güçlü bağlarımız, ebedi dostluğa, iyi komşuluğa ve stratejik ortaklığa dayalı, karşılıklı yarar sağlayan devletlerarası iş birliğinin bir örneğidir." ifadelerine yer verdi.

Kazakistan Cumhurbaşkanı ile Özbekistan Cumhurbaşkanı Bir Araya Geldi

29 Mart tarihinde Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev ile Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev Almatı'daki Devlet Başkanlığı konutunda gayriresmi bir toplantı gerçekleştirdi. Toplantıda; ticari-ekonomik konular başta olmak üzere birçok konunun üstünde duruldu ve Kazak-Özbek stratejik ortaklığının daha da ilerletilmesine dair olan kararlılıklarının önemine vurgu yapıldı.

Aynı zamanda toplantıda Cumhurbaşkanı Tokayev "İki ülke arasındaki entegrasyon, tüm Orta Asya bölgesindeki durumu doğrudan etkileyecektir." şeklinde açıklamada bulundu.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)

Mart Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

KKTC Cumhurbaşkanlığında Deprem Konferansı Yapıldı

06-07 Mart tarihlerinde Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Kültür Merkezi'nde Cumhurbaşkanlığı himayesinde düzenlenen KKTC Cumhurbaşkanlığı 1. Deprem Konferansı'nda toplam 6 oturum yapıldı.

Cumhurbaşkanlığı Deprem Komitesi'nin düzenlediği konferansa, Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden yer bilimi, çevre, şehir planlama, inşaat, deprem bilimi ve arama kurtarma konularında alanında uzman sivil toplum örgütü temsilcileri, akademisyenler ve uzmanların katılımıyla gerçekleştirildi.

Kıbrıs'ta geçmişte yaşanan depremler ve ileride yaşanabilecek olası depremlerle ilgili çalışmalar değerlendirilerek, KKTC'de olası depremlere yönelik alınan önlemlerin gelişen teknolojiler ile nasıl ileri seviyelere taşınabileceği de ele alındı.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres Cenevre'deki Kıbrıs toplantısı için Cumhurbaşkanı Ersin Tatar'ı davet etti

4 Mart tarihinde, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres'in Cenevre'deki Kıbrıs toplantısı için resmi davet mektubu Cumhurbaşkanı Ersin Tatar'a ulaştı.

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar yaptığı açıklamada BM Genel Sekreteri'nin genişletilmiş formatta Cenevre'de gerçekleştirilecek gayri resmi toplantı davetinin dün öğleden sonra kendisine ulaştığını ifade ederek, BM Genel Sekreteri'nin, ayrıntılı programı netleştirdikleri zaman taraflarla paylaşacaklarını da ifade ettiğini söyledi.

Ayrıca Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, 26 Mart'ta yaptığı açıklamada, zirvenin kendi talebiyle gerçekleştiğini ve KKTC'nin statüsünü arttıran önemli bir adım olduğunu belirtti.

Tatar, sürecin temmuz ayına kadar yönetileceğini ve Türkiye ile Yunanistan'dan bu sürece katkı yapmalarını beklediğini ifade etti.

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar Bölgedeki Kooperatiflerin Kalkınması İçin Hayata Geçirilen Açılışa Katıldı.

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, 8 Mart'da Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliği Kalkınma ve Ekonomik İş Birliği Ofisi (KEİ) katkılarıyla, Girişimci Kadınlar Derneği'ne (GİKAD) bağlı Girişimci Kadınlar Kalkınma Kooperatifi (GİKA-KOOP) tarafından, Serdarlı ve bölgedeki kooperatif üyelerinin kalkınması için hayata geçirilen “Artisan Serdarlı Mutfağı”nın açılışına katıldı. Tatar, açılış töreninde yaptığı konuşmada 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle tüm kadınları tebrik etti.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Tahsin Ertuğruloğlu: Türk Birliğine İnaniyoruz

20 Mart tarihinde Dışışleri Bakanı Tahsin Ertuğruloğlu, “Türk Dünyası Nevruz Festivali” kapsamında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne gelen Azerbaycan-Kıbrıs Dostluk Grubu Cemiyeti’ni kabul etti.

Ertuğruloğlu, Türk birliğinin sadece siyasal anlamda değil hayatın her alanında gerçekleşmesi gereken bir birliktelik olduğunu dile getirdi.

2025 Yılı İktisadi ve Mali İş Birliği Anlaşması İmzalandı

Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasındaki 2025 Yılı İktisadi ve Mali İş Birliği Anlaşması, 21 Mart'ta Ankara'da imzalandı.

Başbakan Ünal Üstel 21 Milyar TL'lik kaynak sayesinde eğitimden enerjiye pek çok alanda devam eden projelere finansman desteği sağlandığını belirtti.

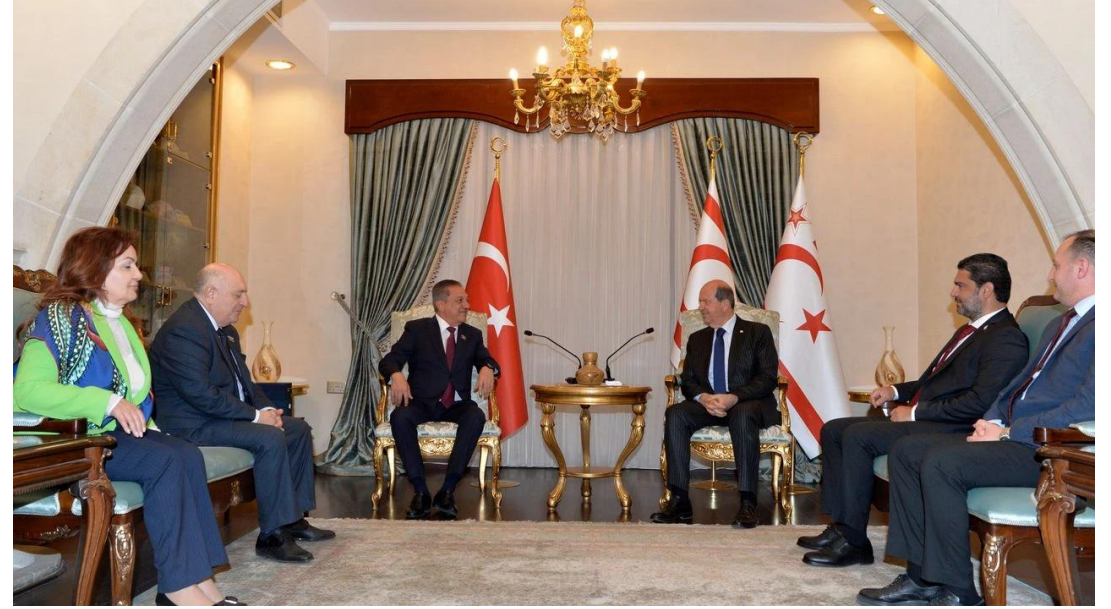

Cumhurbaşkanı Tatar: KKTC ile Azerbaycan Arasında İş Birliği Potansiyeli Var

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Azerbaycan-KKTC Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı Cavanşir Feyziyev başkanlığındaki heyeti kabul etti.

21 Mart tarihinde gerçekleşen görüşmede iki ülke arasındaki kültürel, ekonomik ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesine yönelik çalışmaların başlayacağı belirtildi.

Nevruz Festivali vesilesiyle KKTC’de bulunmaktan mutluluk duyduklarını belirten Feyziyev, Azerbaycan’dan bir grup ithalatçının da ilerleyen günlerde KKTC’yi ziyaret edeceğini açıkladı.

Kırgız Cumhuriyeti

Mart Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

Kırgızistan ve Türkiye Arasında E-Ticaret ve Lojistiğin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma İmzalandı

1 Mart tarihinde, Kırgız Posta ile Türkiye'de faaliyet gösteren Kırgız Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı Ticaret Temsilciliği, iki ülke arasında elektronik ticaretin geliştirilmesi ve posta-lojistik altyapısının güçlendirilmesi amacıyla bir iş birliği anlaşması imzaladı.

Söz konusu anlaşma, Kırgız Posta Genel Müdürü Marat Çerikçiyev ile Ticaret Temsilcisi Çıngız Toktobekov tarafından imza altına alındı. Anlaşma kapsamında, posta ve lojistik süreçlerinin optimize edilmesi, teslimat süresini kısaltacak yeni ulaşım güzergâhları ve posta merkezlerinin oluşturulması, ayrıca hizmet kalitesini artıracak yenilikçi teknolojilerin hayata geçirilmesi hedeflenmektedir.

Kırgızistan ve Vietnam Enerji Sektöründe Üç Ayrı Mutabakat İmzaladı

7 Mart tarihinde, Kırgızistan ile Vietnam arasında enerji sektöründe iş birliğini derinleştirmeye yönelik üç mutabakat zaptı imzalandı. Enerji Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, Bakanlar Kurulu Başkanı Adylbek Kasımaliev'in Vietnam'a gerçekleştirdiği resmi ziyaret çerçevesinde, Enerji Bakanı Taalaibek İbrayev Hanoi'de Vietnam iş dünyası temsilcileriyle bir araya geldi.

Görüşmeler neticesinde taraflar, diyalogu sürdürme ve ikili ortaklığı güçlendirmeye yönelik somut adımlar atma konusunda mutabakata vardı. Toplantı kapsamında gerçekleşen imza töreninde şu belgeler kabul edildi:

- Kırgızistan Enerji Bakanlığı ile Vietnam Sanayi ve Ticaret Bakanlığı arasında Mutabakat Muhtırası,
- Kırgızistan Enerji Bakanlığı ile Vietnam merkezli Vtech Şirketi arasında Mutabakat Zaptı,
- Kırgızistan Ulusal Elektrik Şebekesi" A.Ş. ile Vietnam Elektrik Sistemi ve Pazarı Ulusal Operatörü arasında Mutabakat Zaptı.

Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı TDT Genel Sekreterini Kabul Etti

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanışbek Ömüraliyev, 14 Mart 2025 tarihinde Bişkek'te Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sadır Caparov ile bir araya geldi. Görüşmenin başında Genel Sekreter Ömüraliyev, 13 Mart 2025 tarihinde Kırgızistan ile Tacikistan arasında imzalanan Devlet Sınır Anlaşması'nı memnuniyetle karşıladığını belirtti.

Bu tarihi adımın diplomasi ve diyalog temelinde atılmış olmasını takdirle karşıladığını vurguladı. Genel Sekreter, görüşmede ayrıca Kırgızistan'ın TDT Dönem Başkanlığı süresince sergilediği aktif ve kararlı tutumdan duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Cumhurbaşkanı Caparov'a, Örgüt bünyesindeki önemli girişimlerin ilerleyişi hakkında bilgi verdi.

Toplantı, 6 Kasım 2024'te Bişkek'te düzenlenen TDT 11. Zirvesi'nde alınan kararların uygulanması ve 2025 yılı içinde Kırgızistan'ın dönem başkanlığı kapsamında düzenlenmesi planlanan etkinliklerin hazırlık süreçlerine odaklandı. Görüşmede, ekonomik ve sektörel iş birliğini geliştirmek amacıyla, TDT Üye Devletlerinin Hükümet Başkanları ya da Başkan Yardımcıları düzeyinde ilk kez gerçekleştirilecek toplantının taşıdığı önem de özellikle vurgulandı.

Kırgızistan ve Avrupa Birliği'nin İleriye Dönük Projeleri Görüşüldü

Kırgızistan Dışışleri Bakanı Ceenbek Kulubaev, 17 Mart tarihinde Avrupa Birliği Uluslararası İşbirliği Komiseri Josef Sikela ile bir araya geldi. Görüşmeye ilişkin açıklama Dışışleri Bakanlığı tarafından yapıldı. Görüşmelerde, Kırgızistan ile Avrupa Birliği arasındaki ikili ilişkiler ele alınırken, çevresel projeler, dijital dönüşüm ve insan kaynağının geliştirilmesi gibi alanlarda iş birliği olanakları değerlendirildi.

Bakan Kulubaev, Kırgızistan'ın Avrupa Birliği ile stratejik ortaklığı derinleştirmeye büyük önem verdiğini belirtti. "Avrupa Birliği'nin Orta Asya'da, özellikle de Kırgızistan'da büyük altyapı projelerine yatırım yapma isteğini memnuniyetle karşılıyoruz. Bu doğrultuda her türlü desteği vermeye hazırız," dedi.

Avrupa Komisyonu Üyesi Josef Sikela ise sıcak karşılama için teşekkür ederken, Kırgızistan ile Tacikistan arasındaki sınır meselesinde sağlanan diplomatik başarıdan ötürü Kırgız tarafını tebrik etti.

Kırgızistan-Tacikistan Arasında Sınır Sorunu Çözülerek Resmi Sınır Anlaşması İmzalandı

Kırgızistan ile Tacikistan arasında sınır anlaşması, üç oturumda kabul edilerek yasalaştı.

21 Şubat 2025 tarihinde, Kırgızistan Devlet Milli Güvenlik Komitesi Başkanı Kamçıbek Taşiyev ve Tacikistan Ulusal Güvenlik Devlet Komitesi Başkanı Saimumin Yatimov, Kırgız-Tacik devlet sınırının belirlenmesi ve sınırlandırılması konusunda **tam mutabakata** varıldığını açıkladı.

13 Mart 2025'te de Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov ile Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman, devlet sınırı anlaşmasını Bışkek'te, “**İntımak Ordo**” adlı merkezde resmi olarak **imzaladı**.

19 Mart 2025 tarihinde Jogorku Keneş'in sektör komitelerinin ortak toplantısında, “**Kırgızistan Cumhuriyeti ile Tacikistan Cumhuriyeti Arasında 13 Mart 2025 tarihinde Bışkek'te imzalanan Kırgız-Tacik Devlet Sınırı Hakkında Anlaşmanın Onaylanması Hakkında**” yasa tasarısı, **üç ayrı oturumda** görüşülerek kabul edildi. Tasarı, Cumhurbaşkanı Sadır Caparov tarafından önerilmiş ve görüşmelerde Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı, Devlet Milli Güvenlik Komitesi Başkanı Kamçıbek Taşiyev söz almıştır.

Kırgızistan ile Tacikistan arasındaki **devlet sınırının toplam uzunluğu 1008,14 kilometre** olarak belirlenmiştir. Bu hattın **519,9 kilometresi 2011 yılına kadar** netleştirilmiş, kalan **488,24 kilometrelik kısmı ise son üç yıl içinde** belirlenerek anlaşmaya dahil edilmiştir.

Macar Cumhuriyeti

Mart Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

Macaristan-Makedonya Hükümet Zirvesi

4 Mart tarihinde Macaristan Başbakanı Victor Orban, Budapeşte’de Kuzey Makedonya Başbakanı Hristijan Mickoski ile hükümet zirvesinde buluştu. Orban, yaptığı konuşmada Makedonya’nın Avrupa Birliği (AB) entegrasyon sürecine önem verdiklerini belirtti.

Ayrıca Rusya-Ukrayna Savaşı konusunda konuşan başbakan, AB’nin ‘’savaş-yanlısı’’ politikalarının bütün bölge ülkelerini olumsuz etkilediğini söyledi. Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) yeni başkanı Donald Trump’ın barışı sağlama konusunda önem arz ettiğinin altını çizdi.

Macaristan ve Fransa İlişkileri: Mart Ayı

Avrupa liderleri, 2 Mart'ta Londra'da Ukrayna konusunda bir zirve gerçekleştirdi. ABD Başkanı Trump ve Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodımır Zelenskıy'nin sorunlu geçen toplantısı ardından yapılan zirveye Orban katılmadı. Bunun sonucu 4 Mart'ta Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Orban'ı Ukrayna konusunda konuşmak üzere Paris'e davet etti.

Orban, 6 Mart'ta Macron ile toplantıdan sonra Fransız Ulusal Cephesi Genel Başkanı Marine Le Pen ve Fransa eski Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ile de görüştü. Siyasiler ile toplantılarından sonra Orban, tarafların Avrupa ülkelerinin egemenliğine değer verdiğini ve bir "Avrupa Birleşik Devletleri" istemediklerini belirtti. Fakat Ukrayna'ya yapılacak bir yardım planını da reddeceklerinin altını çizdi.

Macaristan ve Rus-Ukrayna Savaşı: Mart Ayı

4 Mart'ta Macaristan ve Slovakya, Avrupa Konseyi'nin Ukrayna'ya 20 milyar euroluk askerî yardımına itiraz etti. Orban, AB'nin savunmasına yapılacak yatırımları destekleyeceklerini ama "savaşı sürdürecektir" sübvansiyonları reddettiklerini belirtti.

6 Mart'ta Budapeşte'de düzenlenen "Ekonomik Yıl Açılışı 2025" adlı forumda konuşan Orban, Ukrayna'nın AB üyeliğinin Avrupa ekonomisini "yok edeceğini" iddia etti. Aynı gün Brüksel'de AB liderleri ile yapılan zirvede "ReArm Europe" (Avrupa'nın Yeniden Silahlanması), planı kabul edildi. 800 milyar euroluk savunma yatırımı kararında Ukrayna'nın kendini savunabilecek hale getirilmesinin önemi vurgulandı. Taraflar arasında yalnızca Macaristan Ukrayna konusunda karşı fikir savundu.

28 Mart'ta Koşut Radyosu'nda konuşan Orban; AB'nin savaş, Macaristan'ın barış yanlısı olduğunu belirtti ve eleştirilerini sürdürdü.

Macaristan'da Natalist* Vergi Politikası

10 Mart'ta Orbán, 30 yaşın altındaki annelere yönelik kişisel gelir vergisi muafiyeti sağlanacağını açıkladı. Yeni düzenlemenin amacı, çocuk sahibi olmaya karar veren kadınların, çocuk sahibi olmayanlara göre mali açıdan daha dezavantajlı olmalarını engellemek olarak ifade edildi. Düzenleme 1 Ocak, 2026'dan sonra faaliyete geçirilecek.

**Natalizm, doğum yanlılığı anlamına gelir. Nüfusun arttırılmasına yönelik bir düşünce akımı olan natalizm, kendini vergi gibi farklı kamu politikalarında gösterebilmektedir.*

Azerbaycan'la Enerji Toplantısı

11 Mart'ta Azerbaycan Cumhuriyeti Enerji Bakanı Perviz Şahbazov ve Macaristan Dışişleri Bakanı Péter Szijjártó, Budepeşte'de bir toplantı gerçekleştirdi.

Taraflar; Avrupa'nın enerji güvenliği, Kafkasya'dan Avrupa'ya olan gaz ticareti ve Nisan ayında yapılacak olan Güney Gaz Koridoru Danışma Konseyi toplantısı hakkında konuştular.

Aynı zamanda ikili enerji iş birliğinin geliştirilmesi, Yeşil Enerji Koridoru projesinin hayata geçirilmesi de toplantının konu başlıkları arasındaydı.

1848-49 Devrimi ve Bağımsızlık Savaşının 177. Yıldönümü

14 Mart'ta Başbakan Victor Orban, Macaristan'ın Habsburglara karşı 1848 yılında başlattığı devrimin 177. yıldönümü sebebi ile sınırların dışında yaşayan Macarlara mektup yazdı.

Mektupta Macarların hürriyeti ve düzeni seven bir millet olarak vermiş oldukları mücadelenin örnek alınmasının önemi ve barış adına çalışılması gerektiği vurgulandı. Macarların, beraber çalışmasının gerekliliğinin altı çizildi.

Dışışleri Bakanı Peter Szijjártó, Azerbaycan-Ermenistan Savaşı Hakkında Konuştu

Szijjártó, 16 Mart'ta Azerbaycan-Ermenistan Savaşı hakkında konuştu. Yapılacak bir anlaşma ile “durgun bir noktaya” gelinebileceğini belirtti. Azerbaycan Dışışleri Bakanı Ceyhun Bayramov'la konuşan Szijjártó, yapılacak barışın Kafkasya başta olmak üzere çevre bölgelerin güvenliği açısından önemli bir adım olacağını söyledi.

Macaristan'da Onur Yürüyüşü Yasaklandı

18 Mart'ta Macar Parlamentosu'nda 27'ye karşı 136 oy ile Budapeşte'de düzenlenecek olan LGBTQ+ yürüyüşü yasaklandı. Muhalefet milletvekilleri duman bombaları ile kararı protesto etti. Orban rejiminin Putin'in Rusya'sına bir adım daha yaklaştığını iddia ettiler.

İktidar partisi Fidesz, parlamentoda yapılan eylemi skandal olarak nitelendirdi, muhalefeti "Bolşeviklik" ile suçladı. Kararı alma sebepleri olarak çocukları koruma gösterildi.

Kararın akşamı onur yürüyüşü düzenleyicileri halka açık bir mektup yayınladı. Kararın "faşist" olduğunu ve özgürlüklerini engellediğini belirttiler. 1848 devrimcilerinin özgürlük ve kardeşlik anlayışlarını yaşattıklarını ve onur yürüyüşünün bir protestodan öte tüm Macarların haklarını savunan bir hareket olduğunu söylediler.

Macaristan'da Onur Yürüyüşü Yasaklandı

19 Mart'ta, kararın Cumhurbaşkanı Tamas Sulyok tarafından imzalanması sonucu pek çok vatandaş protesto için sokağa indi. Polis güçlerine terörle mücadele için verilmiş yüz tanımlama yazılımlarını kullanma yetkisi verildi. Avrupa Komisyonu gibi pek çok uluslararası örgüt ve politikacı kararı eleştirdi.

20 Mart'ta muhalefet partisinden olan Budapeşte Belediye Başkanı Gergely Karácsony, karara rağmen yürüyüşün yapılacağını açıkladı.

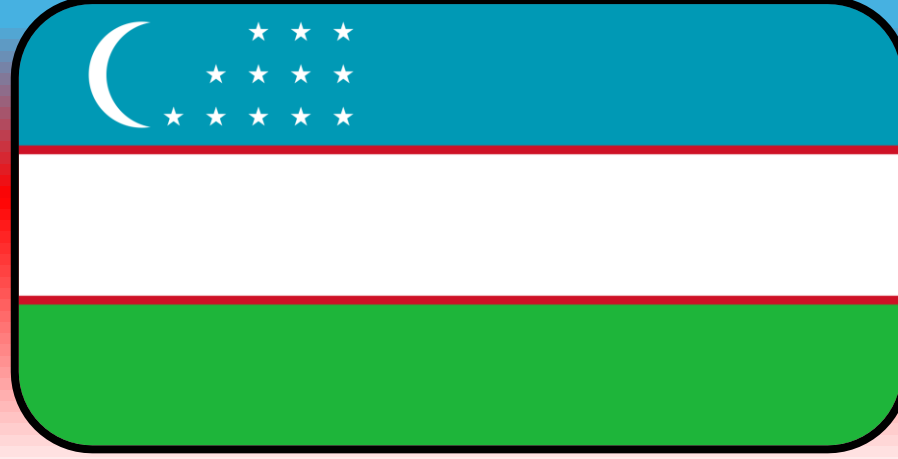

Szijjártó, Ankara'yı Ziyaret Etti

22 Mart'ta Szijjártó, Ankara'ya geldi. Türkiye Dışışleri Bakanı Hakan Fidan ile ortak basın açıklaması yapan Szijjártó, Donald Trump'ın seçilmesine kadar Rusya ile barış konusunda mücadele eden tek ülkenin Türkiye olduğunu belirtti. Türkiye'nin arabulucu rolünün önemine değindi.

Özbekistan Cumhuriyeti

Mart Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

TİKA'dan Özbekistan'a Siber Güvenlik Eğitimi

6 Mart tarihinde Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Özbekistan İnovasyon Kalkınma Ajansı iş birliğiyle, Taşkent Bilgi Teknolojileri Üniversitesinde, Özbekistan'daki kamu kurumu çalışanlarına yönelik siber güvenlik eğitim programı düzenledi. TİKA tarafından geliştirilen Bilişim ve Yönetim Programı (BYP) kapsamında düzenlenen 'Temel Siber Güvenlik Eğitimi' ile siber güvenlik alanında aktif olan uzmanlar ve bu alanda kariyerine yeni başlayan ve bilgi güvenliği konusunda uzmanlaşmak isteyen kişilere temel siber güvenlik bilgileri ve becerileri kazandırmak amaçlandı.

Türk Sanatçı ve Yazar Sayime Serra Erdoğan'a Özbekistan'da Vatan Onuru Nişanı

10 Mart tarihinde Özbek Kadın Hakları Derneği, Türk sanatçı ve yazar Sayime Serra Erdoğan'ı "Vatan Onuru Nişanı" ile ödüllendirdi. Erdoğan törende yaptığı konuşmada "Bu nişan, yalnızca bir ödül değil; ortak bir tarihin, paylaşılan mücadelenin ve kadınların yüzyıllardır süregelen direnişinin simgesidir. Sanatın ve edebiyatın gücüyle, kadınların sesini duyurmaya, tarihin izlerini geleceğe taşımaya devam edeceğim" ifadesini kullandı.

Özbekistan'ın Demografisi Tehlike Altında: Çinli Nüfusu Artıyor

12 Mart tarihinde yayınlanan habere göre, Çin ve Özbekistan arasında yapılan vizesiz seyahat anlaşması nedeniyle Özbekistan'da Çin nüfusu artış gösterdi. Özbekistan'a yerleşen Çinli nüfusunun artış göstermesi yerel piyasayı etkisi altına alarak Çinli şirketlerin ve ürünlerin hakimiyetinin güçlenmesine neden oldu.

Özbekistan ve Fransa İlişkileri Derinleşiyor

Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ile Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, 12 Mart tarihinde Fransa'nın Başkenti Paris'teki Elysee Sarayı'nda bir araya geldi. İki ülke arasındaki ilişkilerin yeni bir seviyeye çıkarılması olasılığı ele alındı. Yenilikçi ve endüstriyel iş birliğini arttırmak için yeni bir program geliştirildi. Görüşme sonunda Cumhurbaşkanı Mirziyoyev, Fransa Cumhuriyeti'nin en yüksek nişanı olan Légion d'honneur Nişanı'na layık görüldü.

Özbekistan'da Milli Giyim Günü

27 Mart tarihinde Özbekistan'ın Semerkand şehrinde milli kültürü daha fazla korumak ve tanıtmak için "Milli Giyim Günü" adıyla bir girişim başlatıldı. Her Cuma günü yapılan bu etkinlikte; devlet kurumlarında ve iş yerlerinde vatandaşlar, geleneksel Özbek kıyafetlerini giyiyorlar. Bu girişim, Özbek kültürünü yaşatmak ve ulusal değerleri korumak için önemli bir adım olarak görüldü.

Türkmenistan Cumhuriyeti

Mart Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

Türkmenistan ile AB, Parlamento Alanında İş Birliğini Genişletiyor

Türkmenistan Meclisi Başkanı Dünyagözel Gulmanova, 4 Mart tarihinde Avrupa Birliği'nin (AB) Orta Asya Özel Temsilcisi Eduards Stiprais ile bir toplantı gerçekleştirdi.

Görüşmede taraflar, ikili iş birliği alanlarını ve parlamentolar arası diyalogun güçlendirilmesini ele aldı. İnsan hakları, dışişleri bakanlıkları arası istişareler ve diğer etkileşim mekanizmalarının önemi vurgulandı.

Toplantı sonunda, Türkmenistan ve AB arasındaki ilişkilerin karşılıklı saygı ve güven temelinde sürdürüleceği, yasa yapıcılar arasında deneyim paylaşımı ve ortak eğitim faaliyetlerinin artırılacağı ifade edildi.

Hindistan ile Kazakistan'ı Birbirine Bağlayan Trenyolu Hattı Türkmenistan Üzerinden Geçiyor

4 Mart tarihli habere göre, Hindistan ile Kazakistan'ı birbirine bağlayan ilk yük treni, Uluslararası Taşımacılık Koridorunu Genişletme Programı kapsamında hizmete girdi.

Proje, Özbekistan'ın Uztemiryulkonteyner, Türkmenistan'ın Taşıma-Lojistik Merkezi (TULM) ve Kazakistan'ın Kedentransservice gibi büyük lojistik operatörlerinin iş birliğiyle hayata geçirildi. Tren, Hindistan'ın Mundra limanından hareket ederek Kazakistan'ın Sorokoya istasyonuna ulaşacak ve toplamda 5.885 kilometreyi kat edecek.

Bu yeni güzergah, Hindistan'dan Özbekistan'a konteyner taşımacılığında başarıyla kullanılan Munda-Sergeli hattının genişletilmesiyle oluştu. Uztemiryulkonteyner, Hindistan ile Orta Asya arasında düzenli yük trenleri taşımayı planlıyor.

EBRD Heyeti, 2026-2030 İçin Yeni Bir Strateji Geliştirmek Üzere Türkmenistan'a Geldi

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın (EBRD) Finansal Kurumlar Departmanı Genel Müdürü Francis Malige liderliğindeki heyet, 2026-2030 yeni ülke stratejisinin yönlerini belirlemek üzere Mart ayı başında Türkmenistan'ı ziyaret etti.

Ziyaret sırasında üst düzey hükümet yetkilileri ve ülkenin önde gelen finans kuruluşlarının başkanlarıyla görüşmeler gerçekleştirildi. Toplantı, Türkmenistan'ın bankacılık sektörünün ihtiyaçlarını incelemek ve ülkenin önde gelen finans kurumlarıyla yeni iş birliği alanlarını belirlemek amacıyla düzenlendi.

Ziyaret, Francis Malige'nin modern bankacılık uygulamalarının transferi, projelerin ortak finansmanı, hedeflenen kredi limitlerinin sağlanması ve yurt dışında muhabir ilişkileri kurulmasına yardım dahil olmak üzere EBRD'nin ortak bankalarla çalışma araçlarını sunduğu bir yuvarlak masa toplantısıyla sona erdi. Ayrıca toplantıda, ihracat-ithalat işlemleri yapılırken ön ödeme zorunluluğunu ortadan kaldıracı ticaret finansman araçları üzerinde özellikle duruldu.

Türkmenistan İle Gürcistan Arasındaki Ticaret Ciroosu, 2024'te 80 Milyon Doları Aştı

Gürcistan Ulusal İstatistik Servisi (Geostat), Gürcistan ile Türkmenistan arasındaki ticaret cirosuna ilişkin 2024 yılı verilerini yayınladı.

Türkmenistan'dan Gürcistan'a yapılan ithalatın hacmi 58,09 milyon ABD doları olurken, Gürcistan'ın Türkmenistan'a ihracatı ise 22,9 milyon dolara ulaştı.

Türkmenistan'ın Gürcistan'a ihracatının büyük kısmını 45,4 milyon dolar değerinde petrol ve petrol ürünleri oluşturdu. Ayrıca Gürcistan, Türkmenistan'dan petrol koku ve bitümi (4,8 milyon dolar), alçı bazlı inşaat karışımları (1,7 milyon dolar), azotlu gübre (1,05 milyon dolar) ve kamyon (831 bin dolar) ithal etti. Buna karşılık Gürcistan, Türkmenistan'a ağırlıklı olarak gıda ve tıbbi malzeme tedarik etti. Kanatlı eti ve sakatat ihracatı 11,4 milyon dolar, ortopedik ürünler ve yapay vücut parçaları ihracatı 2,6 milyon dolar, ambalajlı ilaç ihracatı ise 1,8 milyon dolar olarak gerçekleşti.

Türkmenistan'da Bölgelerarası Ekonomik İş Birliğine İlişkin Forum Düzenlendi

Aşgabat'ta, Türkmenistan'ın daimi tarafsızlığının 30. yıldönümüne adanan “Uluslararası Barış ve Güven Yılı: Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında bölgelerarası ekonomik işbirliğinin rolü” adlı uluslararası konferans düzenlendi. Toplantının ana konusunu, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması açısından stratejik öneme sahip bölgelerarası ekonomik işbirliği oldu.

Forum, Meclis Başkanı ve Başbakan Yardımcıları da dahil olmak üzere Türkmenistan hükümetinden üst düzey isimlerini bir araya getirdi.

Uluslararası katılımcılar arasında Birleşik Arap Emirlikleri, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Umman'dan devlet kurumları ve büyük şirketlerin temsilcilerinin yanı sıra uluslararası kuruluşlar, finans kurumları ve diplomatik misyonlardan delegeler yer aldı.

Erivan'da Hükümetlerarası Türkmen-Ermeni Ekonomik İş Birliği Komitesi'nin Toplantısı Yapıldı

26 Mart'ta Erivan'da, Hükümetlerarası Türkmen-Ermeni Ekonomik İşbirliği Komitesi'nin 10. toplantısı yapıldı. Meclisin Türkmen tarafına Bakanlar Kurulu Başbakan Yardımcısı B. Amanov başkanlık ederken, Ermeni tarafına ise İdare, Bölge ve Altyapı Bakanı David Hudatyan başkanlık etti.

Ermeni tarafı, Türkmenistan ile ticari ve ekonomik ilişkilerin daha da geliştirilmesi için yeni yönlelere dikkat çekti. İki ülkenin potansiyelinin ticari ve ekonomik ilişkilerin mevcut seviyesinden daha büyük olduğu kaydedilerek iş birliğinin genişletilmesinin önemi vurgulandı. Toplantıda belirtildiği üzere, iki ülke arasındaki ticaret cirosu 2024 yılında 2023 yılına göre 1 milyon ABD doları artarak 22 milyon ABD dolarına ulaştı.

Toplantıda iki ülke arasında ulaştırma, lojistik, enerji, dijital sistem, bilim, eğitim, kültür ve insani yardım ile spor alanlarında işbirliğinin derinleştirilmesiyle ilgili konular ele alındı.

Türkmenistan'ın Tarafsızlığı BM'de 3.Defa Kabul Edildi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu oybirliğiyle 21 Mart'ta aldığı kararla bir kez daha*
“Türkmenistan'ın Daimi Tarafsızlığı” kararını kabul etti.

Kararda barış görüşmelerinin tarafsız ülkelerin toprakları kullanılarak yürütülmesi tavsiye edildi. Ayrıca Türkmenistan'da BM himayesinde bir Barış Arabuluculuk Birimi kurulması önerisine yer verildi.

Türkmenistan'ın BM Daimi Temsilcisi Aksoltan Atayeva, daimi tarafsızlık statüsünün Türkmenistan'ın hem dış hem de iç politikasının özü ve barışı korumanın temeli olduğunu söyledi. Tarafsızlığa Türkmenistan Anayasası'nda yer verildiğini ifade eden Atayeva, böylelikle Türkmenistan'ın barışı, diyalogu ve karşılıklı saygıyı devlet inşasının merkezine koyduğunu aktardı.

*BM Genel Kurulu, 12 Aralık 1995 tarihinde Türkmenistan'ın daimi tarafsızlığına ilişkin ilk kararı kabul etmiş, 3 Haziran 2015 tarihinde Türkmenistan'ın daimi tarafsızlığı 2.defa kabul edildi ve 2017 yılında da 12 Aralık'ın Uluslararası Tarafsızlık Günü olarak ilan edilmesi kararını vermişti.

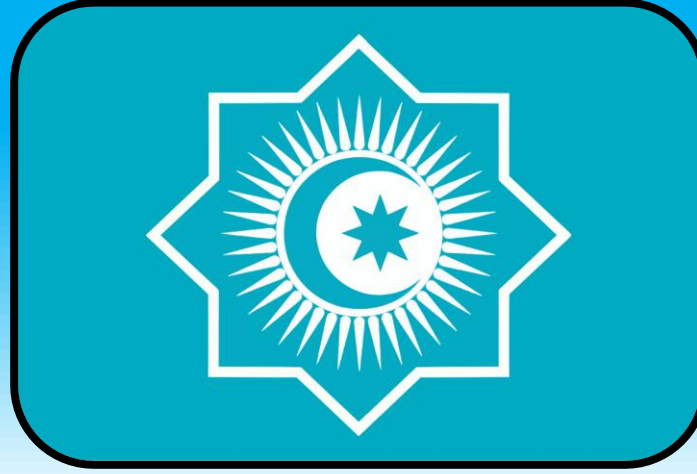
AB, Trans-Hazar Koridorunun Geliştirilmesine 10 Milyar Euro Yatırım Yapacak

Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Kaja Kallas, Avrupalı ve uluslararası finans kuruluşlarının Trans-Hazar ulaştırma koridorunun geliştirilmesine 10 milyar avronun üzerinde yatırım yapmaya hazır olduklarını açıkladı.

Kallas, 27 Mart'ta Aşgabat'ta düzenlenen Avrupa Birliği ve Orta Asya ülkelerinin dışişleri bakanlarının 20. toplantısı sonrası yapılan basın toplantısında “Trans-Hazar Ulaştırma Koridorunun geliştirilmesi devam eden büyük bir projedir. Avrupalı ve uluslararası finans kurumları bu projeye 10 milyar Euro'dan fazla yatırım yapmaya hazır.” ifadelerini kullandı.

Avrupa Birliği'nin bölgedeki en büyük yatırımcı olduğunu ve çeşitli alanlarda iş birliğini genişletmeyi planladığını kaydeden Kallas son olarak, genç neslin geliştirilmesi ile iş ve akademik çevrelerdeki bağlantıların güçlendirilmesine özellikle vurgu yaptı.

Türk Devletleri Teşkilatı

Mart Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

TDT Afganistan Çalışma Grubu İstanbul'da Toplandı

7 Mart 2025 tarihinde Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) Afganistan Çalışma Grubu'nun ilk toplantısı, İstanbul'daki TDT Sekretaryası binasında gerçekleştirildi. Bu toplantı, TDT Devlet Başkanlarının 6 Kasım 2024'te Bişkek'te düzenlenen 11. Zirve'de verdiği talimatlar doğrultusunda yapıldı. Toplantıda, TDT Üye Devletlerinin Afganistan'a yönelik ortak yaklaşımını belirlemek amacıyla bir Devlet Başkanları Konseyi Bildirisi hazırlanması için görüşmeler gerçekleştirildi. Afganistan, tarihi ve dostane ilişkiler nedeniyle TDT için önemli bir komşu ülke olarak değerlendirilmektedir.

Mart Ayı Görüşmeleri

12 Mart 2025: Türk İşbirliği Teşkilatları Koordinasyon Komitesi 5. Toplantısı: İstanbul'da düzenlendi.

TDT Genel Sekreteri Üye Ülkelerin Dışışleri Bakan Yardımcıları ile Görüştü

İstanbul'daki TDT Sekretarya Binasın'da Bayrak Çekme Töreni yapılarak yeni bir dönüm noktası sembolize edildi.

14 Mart 2025: Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı TDT Genel Sekreterini kabul etti Kırgızistan Cumhurbaşkanı, TDT Genel Sekreteri ile bir araya gelerek teşkilatın faaliyetleri ve bölgesel iş birliği konularını değerlendirdi.

TDT Kırgızistan ve Tacikistan Arasındaki Sınır Anlaşmasına İlişkin Açıklama Yaptı: Teşkilat, iki ülke arasında imzalanan sınır hattı belirleme anlaşmasını memnuniyetle karşıladığını ve desteklediğini açıkladı.

TDT Genel Sekreteri Moğolistan'ı Ziyaret Etti

17-22 Mart 2025 tarihleri arası TDT Genel Sekreteri'nin Moğolistan Ziyareti: Moğolistan Dışişleri Bakanı Battsetseg Batmunkh ile Görüşme: İkili ilişkiler ve işbirliği konuları ele alındı.

Türk Devletlerinin Büyükelçileri ile Buluşma: Ulanbator'daki Türk Devletlerinin büyükelçileriyle bir araya gelinerek diplomatik ilişkiler değerlendirildi.

19 Mart 2025 Moğolistan Parlamento Üyeleriyle Görüşme: Parlamentolar arası iş birliği konuları tartışıldı.

Moğolistan Milli Güvenlik Konseyi Sekreteri ile Buluşma: Güvenlik alanındaki iş birliği ve bölgesel güvenlik meseleleri ele alındı.

Moğolistan Eski Cumhurbaşkanı ile Buluşma: Tecrübeler paylaşılarak, bölgesel iş birliği konuları değerlendirildi.

Moğolistan Bilimler Akademisi'ni Ziyaret: Bilimsel iş birliği ve ortak projeler üzerine görüşmeler gerçekleştirildi.

Sakarya Üniversitesi

Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi

Ülke Araştırmacıları

Azerbaycan

Emir
Yılmaz

Kazakistan

Aslı Nur
Halil

Kırgızistan

Erdem
Yılmaz

KKTC

Gözde
Meryem
Doğan
&
Naz Şahin

Macaristan

Muhammed
Çağrı
Turhan
&
Emir
Karakoç

Özbekistan

Gizem Özen

Türkmenistan

Merve
Albayrak
&
Merve
Boyun

TDT

Hatice
Çoban
&
Shoira
Abdullaeva

Yararlanılan Kaynaklar:

- 525.az
- avim.ogr.tr
- edition.cnn.com
- hungarytoday.hu
- miniszterelnok.hu
- tr.euronews.com
- trthaber.com
- turkkon.org
- <https://24.kg/kyrgyzcha/>
- <https://24.kz/kz/zha-aly-tar>
- <https://egemen.kz/>
- <https://kg.akipress.org/>
- <https://haberkibris.com/>
- <https://en.apa.az/>
- <https://turkmenportal.com>
- <https://tr.wikipedia.org/>
- <https://www.aa.com.tr/tr>
- <https://www.azattyk.org/news>
- <https://www.bbc.com/kyrgyz>
- <https://www.election.gov.kz/>
- <https://www.kibrispostasi.com/>
- <https://www.kibrisgazetesi.com/>
- <https://www.trtavaz.com.tr/canli-izle>
- <https://qha.com.tr/>
- <https://xabardor.uz/uz/>
- <https://tmrl.gov.tm/tk/news>
- <https://www.sondakika.com>

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar:

- <https://www.kazakistan.kz>
- <https://www.uzdaily.uz/ru>
- <https://www.yeniduzen.com>
- <https://www.ombudsman.gov.tr/>
- <https://www.kktcb.org/tr>
- <https://www.sozcu.com.tr/>
- <https://www.mfa.gov.tr/>
- <https://www.mynet.com/>
- <https://www.trthaber.com/>
- <https://www.atawatan-turkmenistan.>
- <https://tdh.gov.tm/tk>
- <https://www.azathabar.com/z/2246>
- <https://www.trt.net.tr/turkmen/dunya>
- <https://www.voaturkce.com/>
- <https://www.turkmenhabar.com/>
- <https://jeyhun.news/>
- <https://www.mfa.gov.tm/tk/news>
- <https://caa.gov.tm/>
- <https://turkmenistan.gov.tm/tk>
- <https://www.sondakika.com/>
- <https://www.turkmenturkbank.com>
- <https://orient.tm/tm>
- <https://business.com.tm/tr/>
- <https://www.ntv.com.tr/>
- <https://www.washingtonpost.com/>
- <https://turkmentv.gov.tm/>
- <https://business.com.tm/>
- <https://metbugat.gov.tm/>
- <https://www.tv7israelnews.com/>

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.